

ห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา
The Supply Chain of Ecotourism: A Case Study of Khaoyai
National Park in Nakhon Ratchasima Province

สุจิตา ศรีไชยวาน^{1*} และ ขวัญกมล ดอนขวา²

¹นักศึกษา สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา 30000
²รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
จังหวัดนครราชสีมา 30000

บทคัดย่อ

ปัจจัยด้านการบริหารจัดการหรือปัจจัยต้นน้ำ ปัจจัยด้านการให้บริการหรือปัจจัยกลางน้ำ และปัจจัยด้านระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหรือปัจจัยปลายน้ำมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง โดยปัจจัยต้นน้ำมีความสัมพันธ์กับปัจจัยกลางน้ำ ด้านที่พักอาศัย ด้านการเดินทาง ด้านสถานที่และกิจกรรม และด้านอาหารและงานฝีมือท้องถิ่น ด้วยค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.656, 0.593, 0.610 และ 0.552 ตามลำดับ ปัจจัยกลางน้ำมีความสัมพันธ์กับปัจจัยปลายน้ำด้วยค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.815 และปัจจัยต้นน้ำมีความสัมพันธ์กับปัจจัยปลายน้ำด้วยค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.811 ปัจจัยด้านต้นน้ำ ด้านค่านิยมและวัฒนธรรมขององค์กร มีผลกระทบทางตรงต่อปัจจัยด้านกลางน้ำ และปัจจัยปลายน้ำ มากที่สุด สำหรับปัจจัยกลางน้ำมีผลกระทบต่อปัจจัยปลายน้ำมากที่สุด ในด้านที่พักอาศัยเท่านั้น

Abstract

Strong positive correlations exist among management or upstream factors, services or midstream factors, and the level of satisfaction of tourists or downstream factors. Upstream factors have the following correlated coefficient with each of the midstream factors, respectively: 0.656 for accommodations, 0.593 for transportation, 0.610 for the handling of excursion and activities on the ground, and 0.552 for foods and crafts. Midstream factors correlate with downstream factors with a correlation coefficient of 0.815. And upstream factors have a correlated coefficient of 0.811 with downstream factors. The upstream factors of values and culture have the most direct effect on midstream factors and downstream factors. Midstream factors have the most direct effect on downstream factors by accommodation.

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การบริหารห่วงโซ่อุปทาน

Keywords : Ecotourism, Supply Chain Management

* ผู้นิพนธ์ประสานงานไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ssrichaiwan@gmail.com , kwnkamol@sut.ac.th โทร. 08 7374 08888

1. บทนำ

ปัจจุบันหลายประเทศกำลังประสบปัญหาสิ่งแวดล้อม และนับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว รวมทั้งประเทศไทยมีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่มีแนวโน้มจะกลายเป็นปัญหามากขึ้น ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่สำคัญ จนกลายเป็นธุรกิจที่ใหญ่ที่สุดในโลก คิดเป็นร้อยละ 9 ของผลิตภัณฑ์ประชาชาติของโลก (ข่าวสารการท่องเที่ยว, ออนไลน์, 2555) สำหรับการท่องเที่ยวของประเทศไทยจัดอยู่ในอันดับ 1 ในภูมิภาคอาเซียนโดยภาคการท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้ประเทศร้อยละ 9 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศทั้งหมด (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ออนไลน์, 2553) จากสถานการณ์และทิศทางการท่องเที่ยวได้มีการประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยว ในปี 2020 ไว้ว่าจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นมากเป็นจำนวนถึง 1.6 พันล้านคน และในเอเชียแปซิฟิกจะเพิ่มขึ้นเป็น 400 ล้านคน ขยายตัวเฉลี่ยปีละร้อยละ 6.5-7 และประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub region - GMS) จะมีนักท่องเที่ยวเพิ่มจาก 16.5 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2545 เป็น 60 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2557

กระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เข้ามามีบทบาทมากในระดับโลก โดยเริ่มมองเห็นคุณค่าของการท่องเที่ยวต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้นตามลำดับ สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ที่ทั่วโลกกำลังให้ความสนใจนั้น ปัจจุบันองค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (UNWTO) ได้ประมาณการว่า ในปี 2007 จะมี

มูลค่าเป็นร้อยละ 7 ของตลาดระหว่างประเทศ และนิตยสารการท่องเที่ยวรายสัปดาห์ ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่าสามารถเติบโตเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 25 ของตลาดการท่องเที่ยวของโลก โดยปี 2012 มูลค่าของภาคการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะมีมูลค่าที่ประมาณ 473 ล้านล้านเหรียญสหรัฐต่อปี (Center for Responsible Travel, ออนไลน์, 2010) ปัจจุบัน พบว่า นักท่องเที่ยวไทยมีแนวโน้มเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้น โดยรัฐบาลได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศอย่างจริงจังในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ทั้งนี้คาดว่าในปี พ.ศ. 2553 จะมีการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศของคนไทยจำนวนประมาณ 88 ล้านคน และก่อให้เกิดรายได้หมุนเวียนภายในประเทศประมาณ 413,000 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2543 ที่มีนักท่องเที่ยวเพียง 59.74 คน ต่อครั้ง การท่องเที่ยวภายในประเทศมีส่วนกระจายรายได้สู่พื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมและมีชื่อเสียงระดับโลก เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามและทรงคุณค่า และจัดอยู่ในประเภทแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สำคัญ ประกอบกับการเดินทางที่สะดวกทำให้ได้รับความนิยมและมีแนวโน้มของจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง พบว่า ทำให้เกิดผลกระทบต่อจำนวนที่พักในปัจจุบันที่มีอยู่อย่างจำกัด ทำให้นักท่องเที่ยวจำนวนมากไม่มีโอกาสได้สัมผัสกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่อย่างแท้จริง และต้องเปลี่ยนทางเลือกมาใช้บริการของภาคเอกชนในด้านที่พักและบริการ ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แต่ยังคงขาดการจัดการความรู้ที่ถูกต้องในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อ

ทางด้านสิ่งแวดล้อมในอนาคตทั้งต่อธรรมชาติและชุมชนบริเวณแหล่งท่องเที่ยวห่วงโซ่อุปทานสำหรับการท่องเที่ยวโดยทั่วไปจะไม่มีเคลื่อนย้ายของสินค้าเนื่องจากเป็นทรัพยากรในแหล่งนั้น ๆ ไม่สามารถทำการเคลื่อนย้ายได้ แต่จะเป็นการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวมาสู่พื้นที่ โดยผ่านขั้นตอนด้านบริการด้านต่าง ๆ เปรียบได้ คือ องค์กรหรือผู้ดูแลสถานที่นั้น ๆ เท่ากับเป็นผู้ผลิตเทียบเท่ากับต้นน้ำของห่วงโซ่อุปทาน โดยตัวแปรที่นำมาใช้ นำมาจากงานวิจัยของ Tanapat Sangaron (2001) ที่ทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารห่วงโซ่อุปทานในการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจากในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยประกอบด้วย 6 ตัวแปร ได้แก่ 1. ทรัพยากรและศักยภาพ 2. คุณลักษณะขององค์กร 3. การไหลเวียนของข้อมูล 4. ค่านิยมและวัฒนธรรม 5. ความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 6. ประสบการณ์และการปฏิบัติหน้าที่และขั้นตอนต่าง ๆ ในการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวมายังแหล่งท่องเที่ยวหรือการบริการ เทียบได้กับขั้นตอนในการเคลื่อนย้ายสินค้าและส่งมอบสินค้าไปยังผู้บริโภคหรือกลางน้ำของห่วงโซ่อุปทาน หรือการให้บริการ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญและสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในระบบห่วงโซ่อุปทาน โดยนำแนวคิดของ Tapper (2004) และ Joose (2005) มาเป็นตัวแปรในองค์ประกอบของปัจจัยกลางน้ำ ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ 1. ที่พักอาศัย 2. การเดินทาง 3. สถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรม 4. อาหารและงานฝีมือท้องถิ่น และปลายน้ำของห่วงโซ่อุปทาน ก็คือ นักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นกลุ่มของขั้นสุดท้าย โดยวัตถุประสงค์สำคัญในห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว ก็คือ การสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว โดยการวิจัยครั้งนี้ได้นำ

การวัดความพึงพอใจโดยรวมของการท่องเที่ยวมาใช้ตามแนวคิดของ Parasuraman, Zeithamal, & Berry (1998)

ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ปี พ.ศ. 2555 - พ.ศ. 2559 และยังสอดคล้องกับแนวทางการเติบโตของการท่องเที่ยวในอนาคตที่มีทิศทางในการท่องเที่ยวที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมจากทั้งนักท่องเที่ยว ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และคนในชุมชน รวมไปถึงการดูแลรักษาทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ จึงได้มีการทำการศึกษาเรื่องห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษา ได้แก่

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ภายในห่วงโซ่อุปทานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางด้าน ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาผลกระทบทางตรงของปัจจัยทางด้านต้นน้ำ ปัจจัยทางด้านกลางน้ำ และปัจจัยทางด้านปลายน้ำที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากผลการศึกษานำไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพทางการด้านการบริหารจัดการและให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ ตลอดจนพัฒนาเน้นให้เกิดความร่วมมือทั้งนักท่องเที่ยวและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจนทำให้เกิดประโยชน์ต่อทั้งสิ่งแวดล้อมและชุมชนที่เป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว

2. วิธีการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) รูปแบบการวิจัยเป็นแบบวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) และข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) จากข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิ ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Source)

การศึกษาข้อมูลจากการทบทวนเอกสารงานวิจัยทั้งที่เป็นหนังสือ ตำราวิชาการ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ข้อมูลทางสถิติต่าง ๆ ที่มีการบันทึกไว้แล้ว ข้อมูลจากรายงานการวิจัย บทความจากวารสารที่เกี่ยวข้อง

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source)

การจัดเก็บข้อมูลโดยการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัด

นครราชสีมา จำนวน 400 ตัวอย่าง จากกลุ่มเป้าหมายจำนวน 680,717 คน (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, ออนไลน์, 2553)

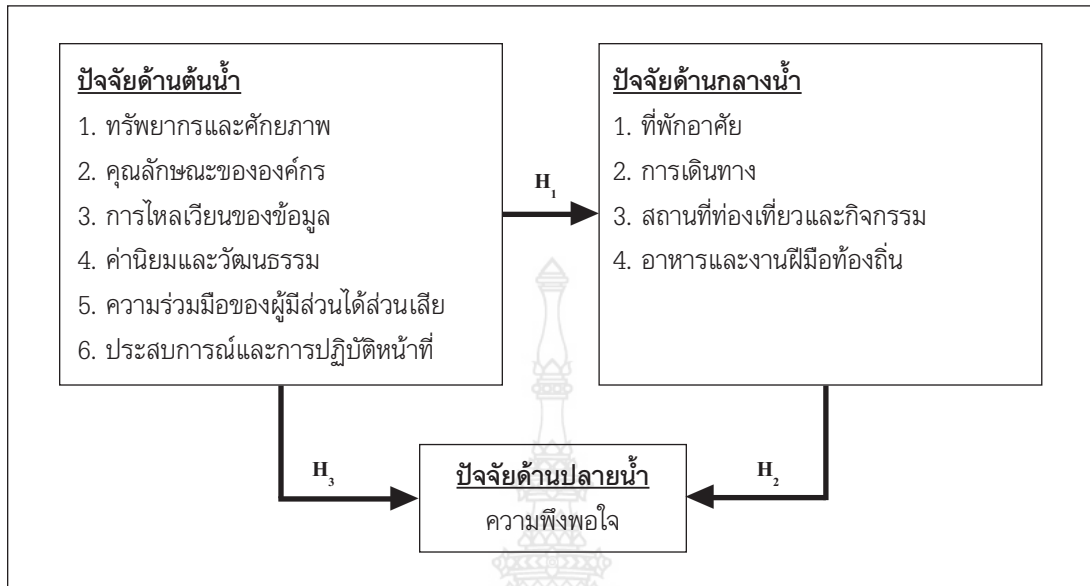
2.1 กลุ่มตัวอย่าง

ใช้การสุ่มตัวอย่างอาศัยความน่าจะเป็น (Probability Sampling) โดยการเลือกตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) สุ่มตัวอย่างจากหน่วยย่อยของประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีโอกาสได้รับเลือกให้ตอบแบบสอบถามเท่า ๆ กัน

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิตินั้น ได้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือ

ทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยแจกแจงความถี่ เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน นอกจากนี้ ยังใช้สถิติหาลัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ การวาดเส้นทางความสัมพันธ์ และการหาขนาดผลกระทบ

ที่มา: ปรับปรุงจาก Tanapat Sangaroon (2011) Richard Tapper (2004) และ Jooste (2005)

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

3. ผลการทดลองและวิจารณ์ผล

กลุ่มตัวอย่างจากประชากรกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยการใช้การสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ซึ่งจะให้นักท่องเที่ยวแต่ละคนมีโอกาสในการถูกเลือกเป็นตัวอย่างเท่า ๆ กัน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล จำนวน 400 ชุด ผลการศึกษารูปได้ ดังนี้

3.1 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ภายในห่วงโซ่อุปทานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านต้นน้ำกับปัจจัยทางด้านกลางน้ำ พบว่า ปัจจัยต้นน้ำในภาพรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงกับปัจจัยกลางน้ำ ด้านที่พักอาศัย ด้านสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรม ด้านการเดินทาง และด้านอาหารและงานฝีมือท้องถิ่น โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.656, 0.610, 0.593 และ 0.552 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกลางน้ำกับปัจจัยปลายน้ำ พบว่า ปัจจัยกลางน้ำในภาพรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงกับปัจจัยปลายน้ำค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.815 โดยด้านที่พักอาศัย ด้านสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรม ด้านการเดินทาง และด้านอาหารและงานฝีมือท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับปัจจัยปลายน้ำ คือ ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ที่ค่า

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.869, 0.818, 0.803 และ 0.769 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยต้นน้ำกับปัจจัยปลายน้ำ พบว่า ปัจจัยต้นน้ำ โดยรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงกับปัจจัย ปลายน้ำ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.811 โดยด้านค่านิยมและวัฒนธรรมขององค์กร ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านประสบการณ์ และการปฏิบัติหน้าที่ ด้านการนำข้อมูลที่ได้รับ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ (การไหลของข้อมูล) ด้าน ทรัพยากรและศักยภาพขององค์กร ด้านคุณลักษณะ ขององค์กรมีความสัมพันธ์กับปัจจัยปลายน้ำ คือ ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ที่ค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.864, 0.843, 0.827, 0.800, 0.792 และ 0.742 ตามลำดับ

3.2 ผลการศึกษาผลกระทบทางตรงของปัจจัย ทางต้นต้นน้ำ ปัจจัยทางต้นกลางน้ำ และ ปัจจัยทางต้นปลายน้ำที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

3.2.1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยต้นน้ำที่มี ผลกระทบทางตรงต่อปัจจัยกลางน้ำ พบว่า

ด้านทรัพยากรและศักยภาพขององค์กร มีผลกระทบทางตรงต่อปัจจัยกลางน้ำ ด้านสถานที่ และกิจกรรม ด้านการเดินทาง และด้านที่พักอาศัย

โดยมีขนาดของผลกระทบเท่ากับ 0.158, 0.146 และ 0.143 ตามลำดับ

ด้านคุณลักษณะขององค์กร มีผลกระทบ ทางตรงต่อปัจจัยกลางน้ำ ด้านการเดินทาง โดยมี ขนาดของผลกระทบเท่ากับ 0.139

ด้านการนำข้อมูลที่ได้รับมาใช้ให้เกิดประโยชน์ (การไหลของข้อมูล) มีผลกระทบทางตรงต่อปัจจัย กลางน้ำ ด้านอาหารและงานฝีมือท้องถิ่น และด้าน สถานที่และกิจกรรม โดยมีขนาดของผลกระทบ เท่ากับ 0.208 และ 0.116

ด้านค่านิยมและวัฒนธรรมขององค์กร มีผล กระทบทางตรงต่อปัจจัยกลางน้ำ ด้านอาหารและ งานฝีมือท้องถิ่น ด้านสถานที่และกิจกรรม และ ด้านที่พักอาศัย โดยมีขนาดของผลกระทบเท่ากับ 0.385, 0.270 และ 0.251 ตามลำดับ

ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีผลกระทบทางตรงต่อปัจจัยกลางน้ำ ด้านการ เดินทาง ด้านที่พักอาศัย และด้านอาหารและ งานฝีมือท้องถิ่น โดยมีขนาดของผลกระทบเท่ากับ 0.256, 0.247 และ 0.153 ตามลำดับ

ด้านประสบการณ์และการปฏิบัติหน้าที่มี ผลกระทบทางตรงต่อปัจจัยกลางน้ำ ด้านสถานที่ และกิจกรรม ด้านการเดินทาง และด้านที่พักอาศัย โดยมีขนาดของผลกระทบเท่ากับ 0.306, 0.293 และ 0.262 ตามลำดับ รายละเอียดปรากฏตาม ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุของปัจจัยต้นน้ำกับปัจจัยกลางน้ำ

ปัจจัยกลางน้ำ	ปัจจัยต้นน้ำ	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Beta)	t	Sig
ด้านที่พักอาศัย	1	0.143	3.212	0.001
	2	0.051*	1.133	0.258
	3	0.055*	1.140	0.255
	4	0.251	4.940	0.000
	5	0.247	4.792	0.000
	6	0.262	5.640	0.000
ด้านการเดินทาง	1	0.146	2.691	0.007
	2	0.139	2.775	0.006
	3	0.058*	1.049	0.295
	4	0.113*	1.920	0.056
	5	0.256	4.701	0.000
	6	0.293	5.801	0.000
ด้านสถานที่และกิจกรรม	1	0.158	3.188	0.002
	2	0.013*	0.255	0.799
	3	0.116	2.217	0.027
	4	0.270	5.061	0.000
	5	0.042*	0.737	0.462
	6	0.306	6.028	0.000
ด้านอาหารและงานฝีมือท้องถิ่น	1	0.064*	1.161	0.246
	2	0.003*	0.062	0.951
	3	0.208	3.889	0.000
	4	0.385	6.401	0.000
	5	0.153	2.617	0.009
	6	0.045*	0.803	0.423

ที่มา: จากการสำรวจปี พ.ศ. 2555 และการคำนวณ, * $p < 0.05$

หมายเหตุ: 1 = ด้านทรัพยากรและศักยภาพขององค์กร

2 = ด้านคุณลักษณะขององค์กร

3 = ด้านการนำข้อมูลที่ได้รับ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ (การไหลของข้อมูล)

4 = ด้านค่านิยมและวัฒนธรรมขององค์กร

5 = ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

6 = ด้านประสบการณ์และการปฏิบัติหน้าที่

3.2.2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยกลางน้ำที่มีผลกระทบทางตรงต่อปัจจัยปลายน้ำ พบว่า

ด้านที่พักอาศัย มีผลกระทบทางตรงต่อปัจจัยปลายน้ำด้านระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยมีขนาดของผลกระทบเท่ากับ 0.349

ด้านการเดินทาง มีผลกระทบทางตรงต่อปัจจัยปลายน้ำด้านระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยมีขนาดของผลกระทบเท่ากับ 0.275

ด้านสถานที่และกิจกรรม มีผลกระทบทางตรงต่อปัจจัยปลายน้ำด้านระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยมีขนาดของผลกระทบเท่ากับ 0.256

ด้านอาหารและงานฝีมือท้องถิ่น มีผลกระทบทางตรงต่อปัจจัยปลายน้ำด้านระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยมีขนาดของผลกระทบเท่ากับ 0.228 รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุของปัจจัยกลางน้ำกับปัจจัยปลายน้ำ

ปัจจัยกลางน้ำ	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Beta)	t	Sig
ด้านที่พักอาศัย	0.349	13.548	0.000
ด้านการเดินทาง	0.275	12.150	0.000
ด้านสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรม	0.256	12.455	0.000
ด้านอาหารและงานฝีมือท้องถิ่น	0.228	9.720	0.000

ที่มา: จากการสำรวจปี พ.ศ. 2555 และการคำนวณ, * p < 0.05

3.2.3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยต้นน้ำที่มีผลกระทบทางตรงต่อปัจจัยปลายน้ำ พบว่า

ปัจจัยต้นน้ำ ด้านค่านิยมและวัฒนธรรมขององค์กร ด้านประสิทธิภาพและการปฏิบัติหน้าที่ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านทรัพยากรและศักยภาพขององค์กร ด้านการนำข้อมูลที่ได้รับมาใช้ให้เกิดประโยชน์ (การไหลของข้อมูล) และด้านคุณลักษณะขององค์กรมีผลกระทบทางตรงต่อปัจจัยปลายน้ำด้านระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยมีขนาดของผลกระทบเท่ากับ 0.273, 0.252 0.206, 0.163, 0.140 และ 0.102 ตามลำดับ

รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 3 และรูปที่ 2

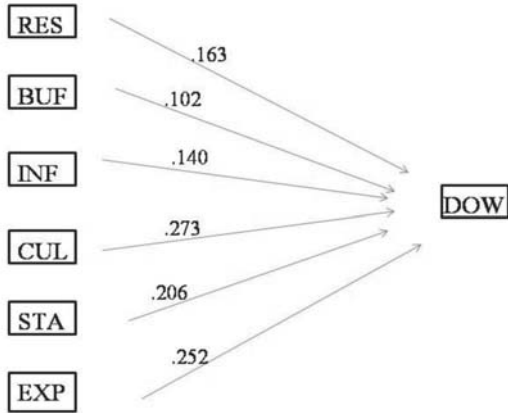
ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุของปัจจัยต้นน้ำกับปัจจัยปลายน้ำ

ปัจจัยต้นน้ำ	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Beta)	t	Sig
1	0.163	7.929	0.000
2	0.102	5.202	0.000
3	0.140	6.684	0.000
4	0.273	12.229	0.000
5	0.206	9.355	0.000
6	0.252	12.637	0.000

ที่มา: จากการสำรวจปี พ.ศ. 2555 และการคำนวณ, * p < 0.05

หมายเหตุ: 1 = ด้านทรัพยากรและศักยภาพขององค์กร
 2 = ด้านคุณลักษณะขององค์กร
 3 = ด้านการนำข้อมูลที่ได้รับ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ (การไหลของข้อมูล)

- 4 = ด้านค่านิยมและวัฒนธรรมขององค์กร
- 5 = ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 6 = ด้านประสบการณ์และการปฏิบัติหน้าที่

รูปที่ 2 ผลการวิเคราะห์เส้นทางปัจจัยต้นน้ำ ที่มีผลกระทบต่อปัจจัยปลายน้ำ

4. สรุป

ผลการศึกษาวิจัย เรื่องห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

1. ผลการวิจัย พบว่า อายุเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี โดยมีการศึกษาอยู่ที่ระดับปริญญาตรี และมีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ได้แก่ กลุ่มเยาวชนและประชาชนทั่วไป อายุระหว่าง 18-30 ปี (การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ,

ออนไลน์, 2552) นอกจากนี้ ยังพบว่า อายุเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในประเทศแถบยุโรปมีแนวโน้มลดลง จากอายุเฉลี่ยเดิมที่มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 35-50 ปี นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มเป้าหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศอิตาลีมีอายุเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวอยู่ที่ระหว่าง 20-39 ปี (ประเภทและประวัติของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, ออนไลน์, 2000) รวมไปถึงในการจัดการประชุมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโลก (WEC 2011) ได้กำหนดอายุของอาสาสมัครไว้ที่อายุระหว่าง 20-32 ปี ทำให้ทราบว่า แนวโน้มของกลุ่มเป้าหมายสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอนาคต จะเป็นกลุ่มวัยรุ่นยุคใหม่ที่มีความรู้และตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ถึงแม้จะมีรายได้ไม่มากนัก โดยในประเทศไทยมีข้อได้เปรียบทางด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีราคาไม่สูงมาก ทำให้กลุ่มเป้าหมายที่มีความสามารถในการจ่ายเพื่อการเดินทางมาท่องเที่ยว จึงควรมีการให้ความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมายกลุ่มตามช่วงอายุและรายได้ดังกล่าว และเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายกลุ่มนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ควรมีการเน้นไปที่กิจกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว เช่น การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (ปีนเขาล่องแก่ง ส่องสัตว์ป่า เดินเขา) และการท่องเที่ยวแบบทัศนศึกษาเพื่อสนับสนุน ให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศเติบโตมากขึ้น และถือเป็นโอกาสที่ดีในการปลูกฝังเยาวชนให้มีความรู้และความรับผิดชอบในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ปี พ.ศ. 2555 - พ.ศ. 2559 ในด้านยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนเพื่อมุ่งบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เพียงพอต่อการรักษาสสมดุลของระบบนิเวศบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแล รักษา และใช้ประโยชน์โดยให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ และเพิ่มบทบาทประเทศไทยในเวทีประชาคมโลกที่เกี่ยวข้องกับกรอบความตกลงและพันธกรณีด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ

2. ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยทางด้านการบริหารจัดการหรือปัจจัยต้นน้ำ ปัจจัยทางด้านการให้บริการหรือปัจจัยกลางน้ำ และด้านปัจจัยทางด้านระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหรือปัจจัยปลายน้ำ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ดังนั้น กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในห่วงโซ่อุปทานจะมีผลกระทบต่อกัน ดังนั้น ในการเพิ่มศักยภาพแก่ห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่นั้นจึงควรมีการเอาใจใส่ในทุก ๆ ด้านของห่วงโซ่อุปทาน ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหารจัดการ การให้บริการ และด้านการตอบสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งจะนำมาสู่ความได้เปรียบทางการแข่งขัน และการตัดสินใจในการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นให้แก่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

3. ผลการศึกษาผลกระทบทางตรงของปัจจัยทางด้านการบริหารจัดการหรือปัจจัยต้นน้ำ ปัจจัยด้านการให้บริการหรือปัจจัยกลางน้ำ และปัจจัยทางด้านระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหรือปัจจัยปลายน้ำ พบว่า

3.1 โดยภาพรวมของปัจจัยต้นน้ำ ตัวแปรด้านค่านิยมและวัฒนธรรมขององค์กรมีผลกระทบทางตรงต่อปัจจัยกลางน้ำมากที่สุด และเมื่อแยกเป็นประเด็นย่อยจะพบว่า ตัวแปรด้านประสบการณ์และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ มีขนาดของผลกระทบมากที่สุดต่อตัวแปรทางด้านที่พักอาศัย ด้านการเดินทาง และด้านสถานที่และกิจกรรมส่วนด้านอาหารและงานฝีมือท้องถิ่น พบว่า ตัวแปรด้านค่านิยมและวัฒนธรรมมีขนาดของผลกระทบมากที่สุด ดังนั้น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ควรให้ความสำคัญแก่ด้านประสบการณ์และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์ และมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน และมีความเต็มใจในการให้บริการจะมีผลในการช่วยส่งเสริมด้านการให้บริการเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงควรมีการปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมที่เหมาะสมในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ประจำอุทยานแก่นักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว

3.2 เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยต้นน้ำ กับระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหรือปัจจัยปลายน้ำ พบว่า ทางด้านต้นน้ำ ตัวแปรด้านค่านิยมและวัฒนธรรมขององค์กร มีความสำคัญต่อระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวมากที่สุด ดังนั้น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ควรให้ความสำคัญด้านค่านิยมและวัฒนธรรมขององค์กร โดยควรมีการให้ความสำคัญทางด้านกิจกรรมในการฝึกอบรมเยาวชนในพื้นที่เพื่อทำหน้าที่มีคุณแก่บริการนักท่องเที่ยว เพื่อช่วยเสริมด้านการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวให้เพียงพอ และการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเข้ามาให้บริการด้านอาหารและเครื่องดื่มแก่นักท่องเที่ยว

ถือเป็นการเพิ่มทางเลือกและเพิ่มคุณภาพให้แก่ด้านอาหารและงานฝีมือท้องถิ่น และคงไว้ซึ่งความสามารถในการดำรงรักษาความเป็นธรรมชาติให้แก่พื้นที่ในบริเวณอุทยาน ซึ่งพบว่า เป็นประเด็นที่นักท่องเที่ยวให้ความพึงพอใจมากที่สุด

3.3 เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยกลางน้ำกับระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหรือปัจจัยปลายน้ำพบว่าตัวแปรด้านที่พักอาศัยมีความสำคัญกับระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวมากที่สุด ดังนั้น การให้บริการของการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ควรให้ความสำคัญแก่ ด้านที่พัก เป็นประเด็นหลัก ในการเตรียมความพร้อมด้านที่พักอาศัย โดยเฉพาะการพัฒนาทางด้านโครงสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน (ไฟฟ้า/น้ำดื่ม/น้ำใช้/โทรศัพท์สาธารณะ/สุขา) และด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก (ที่พัก/เดินเท้า/อุปกรณ์เครื่องใช้) ในการให้บริการ ให้มีความพร้อม และมีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว เนื่องจากผลการวิเคราะห์ พบว่า ประเด็นข้างต้นเป็นประเด็นที่ปัจจุบันนักท่องเที่ยวมีระดับความพึงพอใจอยู่เพียงปานกลางเมื่อเทียบกับตัวแปรอื่น ๆ ทางด้านที่พักอาศัย องค์กรจึงควรพัฒนาทางด้านนี้ เพื่อเพิ่มระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวให้มากขึ้นในอนาคต เนื่องจากเหตุผลหลักในการตัดสินใจกลับมาท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวต้องอาศัยความพึงพอใจในสถานที่ท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ แทบทุกด้าน ดังนั้น หากอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีการปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวอยู่ตลอดเวลา จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวและกลับมาท่องเที่ยวซ้ำในอนาคต

5. กติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์งบประมาณ สนับสนุนการทำวิจัย ระดับบัณฑิตศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554

6. เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. 2554. **สถิตินักท่องเที่ยว**. [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.tourism.go.th/2010/th/statistic/tourism.php>
- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช. 2554. **สถิตินักท่องเที่ยว ที่พัก ยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติ และวนอุทยาน** [ออนไลน์]. ได้จาก: http://www.dnp.go.th/NPRD/develop/Stat_Tourist.php
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2543. **องค์ประกอบของการท่องเที่ยว** [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://sittisak.reru.ac.th/wp-content/uploads/2011/10/บทที่-21.d>
- การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. 2552. **นโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์** [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.212cafe.com/board/31/4f0b1cfa846567b822056c19>
- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช. 2554. **สถิตินักท่องเที่ยว ที่พัก ยานพาหนะในอุทยานแห่งชาติและวนอุทยาน** [ออนไลน์]. ได้จาก: www.dnp.go.th/nprd/develop/stat_Tourist.php

- ข่าวสารการท่องเที่ยว. 2555. **Tourism expected to pass \$2 trillion in GDP** [ออนไลน์]. ได้จาก : www.breakingtravelnews.com/news/article/tourism-expected-to-pass-2-trillion-in-gdp/
- ประวัติตลาด ECOTOURIST. 2543. **ประเภทและประวัติของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ** [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://www.world-tourism.org>
- สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2555. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑** [ออนไลน์]. ได้จาก www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=395
- Bennett A, Jooste, C, Strydom L 2005. **Managing Tourism Services: A South African Perspective, 3rd edition.**, Van Schaik Publishers: Pretoria, South Africa
- Responsible Travel. 2010. **Market Trends Series: Global Trends & Statistics Center for Responsible Travel.** Stanford University & Washington, DC [Online]. URL: www.responsibletravel.org
- Richard Tapper & Xavier Font. 2004. **Tourism Supply Chains. Report of a Desk Research Project for The Travel Foundation.** Leeds: Leeds Metropolitan University.
- Tanapat Sangaroon. 2011. **An Analytical Framework of Sustainability Supply Chain Management.** การประชุมเชิงวิชาการประจำปีด้านการจัดการโซ่อุปทานและโลจิสติกส์ ครั้งที่ 8.
- Zeithamal, Valarie A., A. Parasuraman, and Leonard L. Berry.1990. **Delivering Service Q Quality: Balancing Customer Perceptions and Expectations.** New York: Free Press.